

Πέτρος Μάρκαρης, Πρόεδρος ΕΚΕΒΙ - Συγγραφέας

Κύριες και κύριοι, αγαπητοί φίλοι καλημέρα σας. Οφείλω να ομολογήσω κοιτώντας τώρα το ακροατήριο ότι μία ευτυχής μοίρα με κυνηγάει. Η ευτυχής μοίρα είναι ότι πάντοτε μιλώ σ' ένα κοινό όπου το γυναικείο ακροατήριο είναι πολύ μεγαλύτερο σε πλειοψηφία από το ανδρικό. Είτε είμαι στη Γερμανία να κάνω παρουσιάσεις βιβλίων, είτε είμαι εδώ πάντοτε κυριαρχούν οι γυναίκες στο ακροατήριο κάτι το οποίο εμένα πάντα μου δίνει ιδιαίτερη χαρά. Πρέπει να το πω αυτό.

Τον Οκτώβρη του περασμένου χρόνου του 2008 ήμουνα καλεσμένος σε μία μεγάλη συνάντηση-συνέδριο στο Βερολίνο που είχε ως θεματική «Μετανάστες και Μουσεία». Τη σχέση των μουσείων με τους μετανάστες και αντιστρόφως των μεταναστών με τα μουσεία. Όλη η συζήτηση η οποία κράτησε με ομάδες εργασίας ένα ολόκληρο τριήμερο, είχε ως θεματική το πως μπορούν τα μουσεία να εντάξουν τους μετανάστες μέσα σε μία δική τους λογική, με την έννοια παρουσιάζοντας τον πολιτισμό των χωρών από τον οποίων έρχονται οι μετανάστες να κερδίσουν τους μετανάστες ως επισκέπτες των μουσείων και έτσι να σπάσουν κατά κάποιο τρόπο την απομόνωσή τους και να συμβάλλουν κατά το δυνατό στην ένταξη των μεταναστών σ' ένα πολιτισμικό πλαίσιο της χώρας υποδοχής τους, της χώρας στην οποία ζουν. Τα συμπεράσματα τα οποία εν πάσει περιπτώσει τέθηκαν επί τάπητος ήταν εξαιρετικά ενδιαφέροντα. Παρόλο το ενδιαφέρον τους όμως δεν ήταν εύκολο να καταλήξουν σε ορισμένα τελεσίδικα ή κατά κάποιο τρόπο συμπεράσματα με κατευθυντήριες γραμμές και παρέμεινε ανοιχτό το γεγονός το πως θα συζητήσουν. Βεβαίως η δική μου παρατήρηση ήταν ότι δεν καλείται ένα μεγάλο συνέδριο για να συζητήσουμε για το πως θα ενταχθούν οι μετανάστες σ' ένα σύστημα μουσείων όταν οι ίδιοι οι μετανάστες είναι απόντες από το συνέδριο. Αυτό είναι ένα πρόβλημα. Δε μπορούμε να συζητάμε μεταξύ μας.

Από εδώ θα ήθελα να ξεκινήσω ότι έχουμε μία τάση να συζητάμε μεταξύ μας. Αυτό είναι μία πολύ κακή βάση. Ένα πολύ κακό δεδομένο. Είτε μιλάμε για βιβλία, είτε μιλάμε για μουσεία, είτε μιλάμε για οτιδήποτε, μιλάμε μεταξύ μας. Το άνοιγμα μας λείπει πάντα. Το άνοιγμα, μας είναι δύσκολο γιατί θεωρούμε ως ένα ορισμένο σημείο, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, ότι εμείς μιλάμε ας έρθουν οι άλλοι ν' ακούσουν. Οι άλλοι όμως δεν έρχονται ποτέ. Και εδώ είναι το ζήτημα. Θα πρέπει λοιπόν να κερδίσουμε τους άλλους και να τους βάλουμε μέσα. Θα πρέπει να βάλουμε τους άλλους μέσα, να αποδειχτούμε αρκετά ελκυστικοί ώστε να έρθουν κι αυτοί σε αυτό το γενικό πλαίσιο μέσα να υπάρξουν επειδή θα γοητευθούν ή επειδή θα τους κινήσουμε το ενδιαφέρον. Πάντοτε η πρωτοβουλία πρέπει να είναι δική μας και πάντοτε η πρωτοβουλία πρέπει να απευθύνεται στους απ' έξω. Οποιαδήποτε στάση που θεωρεί ότι εμείς είμαστε εδώ, ελάτε, τη θεωρώ εγώ στάση υπεροψίας. Έτσι τη θεωρώ. Θα πρέπει κάποια στιγμή να σπάσουμε αυτό το τείχος που μας χωρίζει. Δεν είναι σωστό να μιλάμε πάντοτε μεταξύ μας. Και αυτό είναι κάτι το οποίο εγώ ιδιαίτερα στην Ελλάδα αλλά όχι μόνο στην Ελλάδα -γι' αυτό ξεκινήσαμε με το παράδειγμα των μουσείων- την τάση του να μιλάμε μεταξύ μας.

Τα ανοίγματα αυτά βεβαίως δεν είναι ανοίγματα τα οποία εύκολα μπορούν να γίνουν. Ούτε τα αναμένει κανείς από τη μια στιγμή στην άλλη, ούτε μπορεί ποτέ να περιμένει ότι θα γίνουν μέσα σε μια διετία-τριετία, γιατί πολλές φορές ακούω και το άλλο: μου λένε μα εμείς κάναμε αυτό και δεν ήρθανε. Με την πρώτη θα έρθουν;

Μου θυμίζει αυτό λιγάκι μία ιστορία την οποία εγώ την έζησα στα χρόνια λίγο πριν από τη Χούντα δηλαδή στη διετία '65-'67. Την εποχή εκείνη πάρα πολλοί νέοι ηθοποιοί και σκηνοθέτες πλησίαζαν τις γειτονιές και τις εργατικές συνοικίες της Αθήνας, το τότε Περιστερί, τα τότε Πετράλωνα, τον τότε Ασύρματο ή τη Νίκαια και πήγαιναν για να παρουσιάσουν το θέατρο σε αυτούς τους ανθρώπους. Και ήταν αγανακτισμένοι επειδή οι άνθρωποι δεν έρχονταν στο θέατρο. Και τότε κανείς δεν καταλάβαινε ότι το να τους μάθεις στο θέατρο δεν ήταν μόνο να τους περιμένεις αλλά να τους χτυπάς της πόρτα και να λες παιδιά ήρθαμε να σας πάρουμε, ελάτε στο θέατρο. Διότι είναι πολύ δύσκολο να σπάσεις τον τρόπο του άγνωστου. Και αυτό είναι το πρόβλημα και η ουσία της συζήτησης που έγινε και είναι και εδώ. Τον τρόπο του άγνωστου απέναντι στους αποδέκτες. Ο αποδέκτης δεν το ξέρει και τρομάζει. Δεν το ξέρει και στέκεται μακριά του. Φοβάται ακόμα και τον τρόπο συμπεριφοράς. Πως θα συμπεριφερθεί μέσα σ' αυτό το χώρο; Τι θα κάνει; Λέει θα μπω μέσα στο μουσείο και που θα σταθώ; Κι αν αγγίξω κάτι και μου πουν αυτό μην το αγγίζεις; Και προσβληθώ;

Ο τρόπος συμπεριφοράς είναι μια τεράστια τροχοπέδη το συνειδητοποιούμε; Αυτός ο άνθρωπος, ο ξένος, ο μετανάστης δεν ξέρει πως θα συμπεριφερθεί. Μη ξέροντας τρομάζει και τρομάζοντας δεν έρχεται. Συνεπώς, το να συζητάμε μεταξύ μας δεν προσφέρει και πολλά. Όσο δεν προσπαθούμε πρώτ' απ' όλα να κερδίσουμε αυτούς τους ανθρώπους με προγράμματα τα οποία θα μπορέσουν να τους εξοικειώσουν με το αντικείμενο.

Από όλους αυτούς, οι οποίοι ήταν εκεί πέρα στην ημέρα των μουσείων, ένας ολλανδός, διευθυντής μουσείου και επιμελητής εκθέσεων, είχε μπει στον κόπο, είχε την υπομονή και τη θέληση να πάει, να μετακομίσει και να ζήσει δύο χρόνια σε μια συνοικία μεταναστών του Άμστερνταμ για να ανακαλύψει επί τόπου την κουλτούρα αυτών των ανθρώπων. Όχι κρεμάμε τα ωραία παραδοσιακά αντικείμενα μέσα στο μουσείο και περιμένουμε τους μετανάστες να έρθουν. Αλλά έλεγε αυτός, πάω εκεί και βλέπω ποιος πολιτισμός ξεκινάει και προκύπτει από την καθημερινή ζωή αυτών των ανθρώπων. Αυτό ήταν σωστό γι' αυτό και ήξερε τι να πει. Είτε ας πούμε, μη ψάχνετε τα αντικείμενα, μη ψάχνετε τα βάζα, μη ψάχνετε τα χαλιά. Πηγαίνετε να βρείτε τα καθημερινά αντικείμενα που έχουν και που δεν έχουν αλλά τους λείπουν. Αυτός είναι ο πολιτισμός.

Βεβαίως ήταν πραγματικά μια εντυπωσιακή ομιλία που έκανε γιατί ήξερε. Επί δύο χρόνια είχε καταφέρει να μπει στα σπίτια τους, είχε καταφέρει να φάει στα τραπέζια τους, είχε κάνει μια εξαιρετική δουλειά. Ένας άνθρωπος όχι απλά μορφωμένος. Μιλούσε πέντε γλώσσες αλλά καταλάβαινε ότι ο μόνος τρόπος για να τους πλησιάσει ήταν αυτός.

Συνεπώς όταν μιλάμε για το βιβλίο, για να έρθω τώρα στο βιβλίο, θα πρέπει να καταλάβουμε ότι το βιβλίο μπορεί να υπάρξει στο βαθμό που ανοίγει όχι μόνο ως βιβλιοθήκη τις πόρτες του αλλά ανοίγει με την παρουσία των ανθρώπων που το διακινούν, τα σημεία επαφής του με τον απλό κόσμο. Αυτό σε μία περιοχή όπως είναι το κέντρο της Αθήνας και η δημοτική του βιβλιοθήκη, το κέντρο της Θεσσαλονίκης και η δημοτική του βιβλιοθήκη, γενικότερα εκείνες οι καθιερωμένες συνοικίες και οι βιβλιοθήκες, στην περιοχή της πρωτεύουσας μπορεί και να μην είναι τόσο δύσκολο, αντιθέτως θα έλεγα ότι είναι και εύκολο διότι οι άνθρωποι που ζουν εκεί είναι εξοικειωμένοι με το βιβλίο, είναι εξοικειωμένοι με τις βιβλιοθήκες, έρχονται

ευχαρίστως. Με την ίδια λογική είναι εξοικειωμένοι οι άνθρωποι που ζούνε στο κέντρο της Στουτγκάρδης. Μπαίνουν μέσα στη δημοτική βιβλιοθήκη σα να μπαίνουν στο σπίτι τους. Πόσοι ξένοι μπαίνουν όμως; Είναι ένα ερώτημα.

Αυτή τη στιγμή οι χώρες της Ευρώπης έχουν ένα πρόβλημα μεταναστευτικό τεράστιο. Όλες οι χώρες της Ευρώπης. Η Ελλάδα το έχει σε οξύτατο σημείο διότι κατά κεφαλήν έχει τη μεγαλύτερη εισροή μεταναστών απ' όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Στατιστικά έχει ένα τεράστιο πρόβλημα, μια τεράστια παρουσία μεταναστών σε αυτή τη χώρα και δε ξέρει τι να τους κάνει. Το λέω κυριολεκτικά αυτό. Δε ξέρει τι να τους κάνει. Δε ξέρει τι να τους κάνει με την έννοια ότι δεν έχει προγράμματα, με την έννοια ότι δεν έχει τρόπους ένταξης, με την έννοια ότι είναι χαμένοι μπροστά σε αυτό το φαινόμενο. Προσπαθεί να δείξει με κάθε τρόπο ότι το φαινόμενο ή δεν υπάρχει ή είναι εξαιρετικά αμελητέο κάτι το οποίο και στις δύο περιπτώσεις είναι καταστροφικό.

Το τι ζούμε τον τελευταίο καιρό εγώ που έρχομαι από την Αθήνα, τόσο στον Άγιο Νικόλαο των Αχαρνών, όσο και στη περιοχή Σοφοκλέους-Μενάνδρου, θα έπρεπε να μας έχει γίνει μάθημα για το τι τραβάμε. Και το τι τραβάμε δεν το λέω με την έννοια να φύγουν οι μετανάστες αλλά τι τραβάμε λόγω άγνοιας του προβλήματος, να μη θέλουμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα. Το να εξασφαλίσουμε εργασία ή κατά κάποιο τρόπο έναν τρόπο ύπαρξης γι' αυτούς τους ανθρώπους είναι το σχετικά απλό. Το να μπορέσουμε να τους εντάξουμε σ' έναν πολιτισμό μέσα είναι το πιο δύσκολο. Και σ' αυτήν την ένταξη μέσα στον πολιτισμό που είναι και το πιο δύσκολο πιστεύω ότι οι βιβλιοθήκες και ιδιαίτερα οι βιβλιοθήκες της περιφέρειας μπορούν να παίξουν ένα καθοριστικό ρόλο.

Θα έπρεπε κάποια στιγμή να καθίσουμε κάτω και να δούμε τι προγράμματα πρέπει να αναπτύξουμε για να μπορέσουμε σιγά σιγά τουλάχιστον τη δεύτερη γενιά αυτών των μεταναστών να τις κερδίσουμε για τις βιβλιοθήκες και τα βιβλία. Πως μπορούμε να καταφέρουμε να τους εντάξουμε. Υπάρχουν πάρα πολλά παιδιά τα οποία σπουδάζουν τώρα. Είναι στα δημοτικά, πολλά από αυτά θα πάνε στα γυμνάσια και στα λύκεια. Πως μπορούμε σιγά σιγά να τα βάλουμε μέσα, πως μπορούμε σιγά σιγά να τους εντάξουμε διότι σε όλες τις χώρες που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των μεταναστών η πρώτη γενιά πήγε χαμένη. Αυτό δεν είναι κάτι που συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα, είναι παντού. Οι επόμενες γενιές όμως πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Μπορεί να μιλάμε εμείς οι έλληνες για βιβλιοθήκες, για τα καλά και τα κακά που αντιμετωπίζουμε με το δημόσιο, με τα κονδύλια, με τις πιστώσεις, με τις αγορές βιβλίων, με το πόσο καλά λειτουργούν ή δε λειτουργούν οι βιβλιοθήκες. Πιστεύω όμως ότι οι βιβλιοθηκονόμοι και οι άνθρωποι των βιβλιοθηκών, αυτοί οι οποίοι είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι όσο αφορά το λόγο και τον πολιτισμό θα πρέπει να είναι κατά κάποιο τρόπο και οι πρώτοι οι οποίοι αρχίζουν και σκέφτονται για το τι θα γίνει γι' αυτούς τους ανθρώπους διότι αν περιμένετε να τους σκεφθεί η αστυνομία κάνετε πολύ μεγάλο λάθος. Δε θα τους σκεφθεί ποτέ της γιατί δεν είναι η δουλειά της. Δουλειά δική μας είναι να σκεφθούμε. Αν δουλειά της αστυνομίας είναι να τους απωθεί και το λέω αυτό γιατί το τελευταίο καιρό στην Αθήνα αυτά συμβαίνουν, άλλο τόσο δική μας είναι να τους εντάξουμε. Συνεπώς, συγγραφείς, βιβλιοθηκονόμοι και άνθρωποι των βιβλίων πρέπει πολύ σοβαρά να βάλουν το κεφάλι τους κάτω και το λέω γιατί και η Εταιρεία Ελλήνων Συγγραφέων πρέπει να το κάνει αυτό και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου πρέπει να το κάνει αυτό και οι βιβλιοθήκες πρέπει να το

κάνουν αυτό. Και το να καθόμαστε να συζητάμε μόνο για τα δικά μας, εγκλωβισμένοι στα δικά μας, είναι σα ν' αφήνουμε απ' έξω ένα συνεχώς μεγεθυνόμενο και διογκούμενο αριθμό ανθρώπων οι οποίοι είναι εκτός. Αυτοί πρέπει να μπουνε εντός. Και ο μόνος τρόπος για να μπουνε σωστά εντός είναι να καθίσουν οι βιβλιοθήκες, οι συγγραφείς, τα όργανά τους και το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου να μπορέσουν να διοργανώσουν ένα θέμα που αφορά βιβλίο και μετανάστες.

Εγώ εκείνο που μπορώ να πω εκ μέρους του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου είναι ότι εμείς θα οργανώσουμε ένα συνέδριο όπου θα καθίσουμε εσείς οι βιβλιοθηκονόμοι, εμείς, οι συγγραφείς και όλοι οι φορείς που έχουν σχέση με το βιβλίο, να καθίσουμε να το συζητήσουμε το θέμα. Διότι από κάπου πρέπει να ξεκινήσουμε. Και δε μπορούμε να είμαστε θεατές σε ένα ζήτημα το οποίο μας αφορά όλους και το οποίο ουσιαστικά παρασύρει σε μία τελείως στραβή, λανθασμένη και εθελότυφλη δίνη αυτούς τους μετανάστες. Λοιπόν κάποια στιγμή, αυτοί οι άνθρωποι ήρθαν, θέλουμε δε θέλουμε πολλοί απ' αυτούς θα μείνουν. Θα πρέπει λοιπόν εμείς πρώτοι, οι άνθρωποι που ασχολούμαστε με αυτά να ασχοληθούμε με την ένταξή τους. Δεν είναι μόνο θέμα νομοθεσίας και δεν είναι μόνο θέμα αστυνομίας.

Συνεπώς, ως πρόεδρος του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου και ως συγγραφέας δεσμεύομαι απέναντί σας, το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου θα ξεκινήσει μία πρωτοβουλία συζητήσεων πάνω σε αυτό το θέμα. Με τις βιβλιοθήκες και τους συγγραφείς γιατί πρέπει να εκπονηθεί ένα πρόγραμμα βάσει του οποίου θα μπορέσουμε να ξεκινήσουμε μια επαφή άλλου επιπέδου με τους ανθρώπους οι οποίοι έρχονται για να ζήσουν σε αυτόν τον τόπο.

Ευχαριστώ πάρα πολύ.